

Key words: economic security, accounting and analytical support, information, threat, danger, risk

УДК 338.24

В. С. Сирота

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ТЛУМАЧЕННЯ РІВНІВ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне несприятливе економічне становище, в якому опинилися вітчизняні підприємства вимагає від них пошуку ефективних рішень для забезпечення можливості не лише повноцінного функціонування, але і подальшого розвитку. В силу цього. Особливої актуальності набуває пошук шляхів виявлення і попередження загроз діяльності суб'єктів господарювання і, зокрема, їх економічній безпеці, що і обумовило мету даного дослідження – визначення сутності поняття «загроза», виділення основних типів загроз економічній безпеці підприємства та поділ їх за рівнями для забезпечення можливості подальшого контролю.

В процесі дослідження з'ясовано, що питання забезпечення економічної безпеки підприємства підіймалися цілим рядом як вітчизняних, так і закордонних науковців, однак, у той же час, динамізм вітчизняного економічного середовища вимагає нових підходів до розгляду піднятих питань.

У статті визначено сутність понять «економічна безпека» та «загроза». Зокрема, під економічною безпекою підприємства пропонується розуміти таке його становище, за якого загрози і небезпеки внутрішнього та зовнішнього середовища господарювання мінімальні або допустимі для нормального функціонування і подальшого розвитку діяльності. Встановлено, що під «загрозами» варто розуміти потенційну можливість завдання шкоди суб'єктам господарської діяльності впливом окремих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища.

З'ясовано, що економічна безпека кожного суб'єкта господарювання підлягає впливу цілого ряду загроз, наведено класифікацію загроз економічній безпеці підприємства за рівнями та сферою виникнення. Обґрунтовано необхідність системного підходу до виявлення і попередження загроз економічній безпеці. Визначено, що побудова системи забезпечення економічної безпеки на підприємстві має здійснюватися таким чином, щоб враховувати можливість виявлення існуючих та потенційних загроз на всіх рівнях для попередження їх негативного впливу, його мінімізації або усунення.

Ключові слова: економічна безпека, рівні загроз, внутрішні загрози, зовнішні загрози, управління підприємством.

Постановка проблеми. В умовах сучасного високодинамічного економічного середовища для кожного суб'єкта господарювання не існує такого становища, за якого не виникало б жодних загроз його діяльності. Кожен суб'єкт господарювання змушений постійно функціонувати в умовах наявності цілого ряду загроз його економічній безпеці, які можуть виникати як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі підприємства і, при цьому, мати різний ступінь впливу на господарську діяльність.

Варто відзначити, що лише окремі загрози є такими, які здатні сильно впливати на процес господарської діяльності того чи іншого підприємства, а, отже, особливого значення в процесі забезпечення економічної безпеки підприємства набуває виділення основних загроз для повноцінного функціонування з тим, щоб розробляти ефективні механізми для їх попередження, мінімізації впливу чи й взагалі усунення.

Аналіз останніх публікацій. Питання забезпечення економічної безпеки

підприємства підіймаються цілим рядом як вітчизняних, так і закордонних науковців. Зокрема, дослідженню загроз економічній безпеці присвячені праці О. В. Ареф'євої, Т. Б. Кузьменко, М. М. Єрмошенко, О. М. Бондарука, В. Є. Духова, К. Я. Петрова, І. М. Червякова, Є. А. Олейнікова та ін. В той же час, динамізм сучасного економічного середовища вимагає нових підходів до розгляду окресленого питання.

Постановка завдання. Визначити сутність поняття «загроза» економічній безпеці, основні типи загроз та поділити їх за рівнями для можливості подальшого контролю.

Викладення основних результатів дослідження. Поняття економічної безпеки підприємства досить часто трактують як певне його становище, яке характеризується відсутністю економічних загроз, тобто загроз внутрішнього і зовнішнього середовища. Однак, сучасний динамізм економічного середовища функціонування суб'єктів господарювання свідчить, що для кожного підприємства практично не може існувати такого становища, за якого не виникало б жодних загроз його діяльності. Саме тому, поняття економічної безпеки підприємства, з нашої точки зору, доцільно трактувати як таке становище, за якого загрози і небезпеки внутрішнього та зовнішнього середовища його господарювання мінімальні або допустимі для нормального функціонування і подальшого розвитку діяльності.

Щодо власне поняття «загроза», то на сьогодні у науковій літературі не склалося єдиного підходу до його трактування. Так, М. Єрмошенко пропонує під загрозою розуміти конкретні і безпосередні форми небезпеки або сукупність негативних чинників чи умов [2]. За твердженням Є. Олейнікова, загрозою є найбільш конкретна та безпосередня форма небезпеки або сукупність умов і факторів, які створюють небезпеку інтересам громадян, суспільства та держави, а також національним цінностям і національному способу життя [4].

Окремі науковці [1] пропонують також під загрозами розуміти сукупність умов, процесів, факторів, які перешкоджають реалізації національних економічних інтересів або створюють небезпеку для них та суб'єктів господарської діяльності.

Одним з найбільш прийнятних вважається визначення загрози як потенційної можливості завдання шкоди суб'єктам господарської діяльності впливом окремих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища [3].

Виходячи із нашого трактування економічної безпеки підприємства, можемо констатувати, що саме виявлення і попередження загроз діяльності конкретного суб'єкта господарювання має виступати основним напрямом роботи в системі забезпечення його економічної безпеки.

Основним, з нашої точки зору, на підприємстві має бути поділ загроз за сферою виникнення на внутрішні та зовнішні, що дозволить розмежувати їх за критеріями можливості управлінського впливу на безпосереднє джерело таких загроз і, як наслідок, сприятиме прийняттю більш ефективних управлінських рішень в системі забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Слід відзначити, що для кожного підприємства перелік як внутрішніх, так і зовнішніх загроз буде значною мірою специфічним, оскільки визначатиметься особливостями їх функціонування, сферою діяльності, основними господарськими процесами та ін. Однак, в той же час усю сукупність загроз економічній безпеці суб'єкта господарювання можна узагальнити в певну систему (рис. 1).

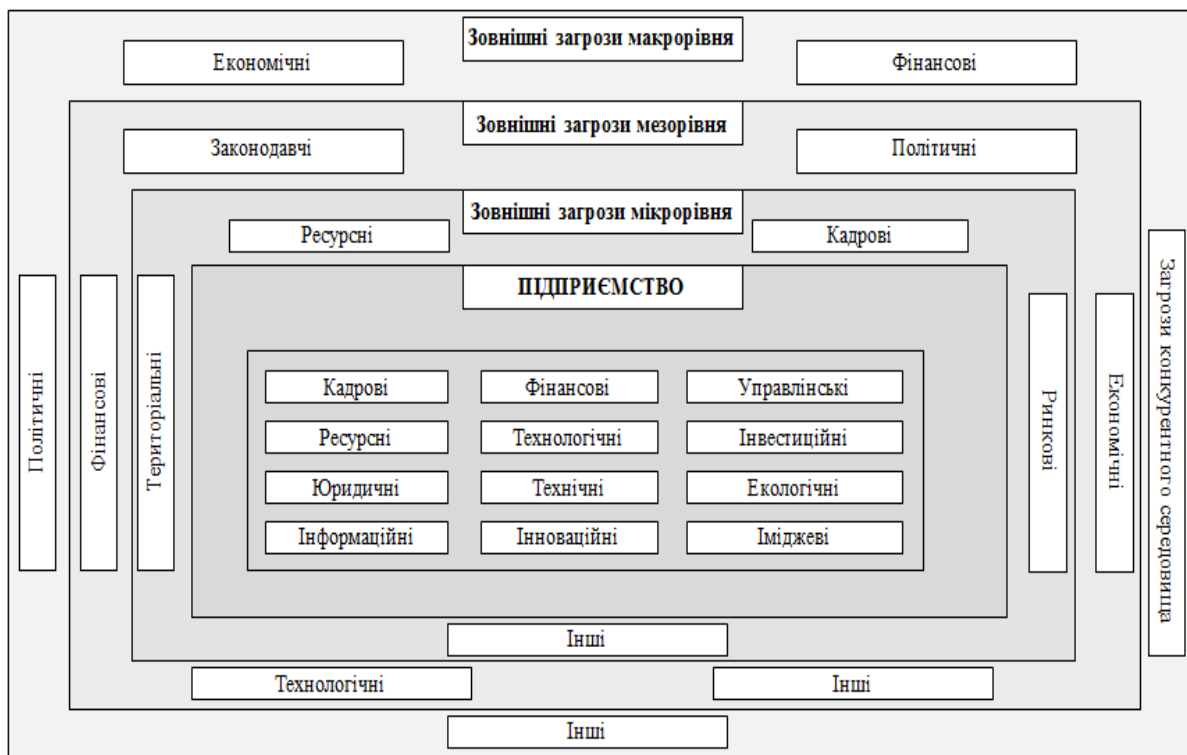

Рис. 1. Система внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства

* розроблено автором на основі власних досліджень

У пропонованій системі загроз економічній безпеці підприємства здійснюється їх поділ як за сферою виникнення, так і за рівнями. Зокрема, як внутрішні, так і зовнішні загрози економічній безпеці суб'єкта господарювання пропонується поділяти на три рівні: макрорівень, мезорівень та мікрорівень.

Зазначений поділ дозволить формувати завдання та розробляти заходи впливу на певні види загроз на визначених управлінських рівнях і, таким чином, оптимізувати систему управління забезпеченням економічної безпеки підприємства.

Основним у пропонованій нами системі виступає поділ загроз за сферою виникнення. При цьому, до зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства відносяться всі ті чинники та умови зовнішнього середовища функціонування підприємства, які здатні здійснювати негативний вплив на його господарську діяльність.

Зовнішні загрози економічній безпеці є особливо небезпечними з тієї точки зору, що їх наявність чи відсутність практично не залежить від управлінського впливу підприємства.

Зовнішні загрози макрорівня – це сукупність всіх тих умов та чинників, які здатні здійснювати негативний вплив на господарський процес та економічну безпеку підприємства на загальносвітовому рівні. Даний вид загроз присутній в діяльності тих суб'єктів, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. До таких загроз можуть відноситися політичні, економічні, фінансові, юридичні та ін. Тобто, до таких загроз можуть бути віднесені всі ті фактори (умови, дії), які ускладнюватимуть чи унеможливуватимуть здійснення господарської діяльності підприємством на ринках окремих країн чи на глобальному ринку в цілому.

Зовнішні загрози мезорівня – це всі ті умови та чинники, які можуть негативно впливати на господарську діяльність і, як наслідок, рівень економічної безпеки того чи

іншого підприємства на рівні країни базування. До таких загроз, у першу чергу, варто віднести законодавчі, політичні, економічні, фінансові та технологічні. Крім того, серед зовнішніх загроз мезорівня для підприємства можуть виникати і такі, як ринкові, кадрові та ін.

Зовнішні загрози мікрорівня – це локальні (регіональні) зовнішні загрози, які можуть бути досить диверсифікованими для підприємств різних видів і галузей діяльності. Однак, їх усі можна узагальнити у певні групи, якими, з нашої точки зору, є наступні: ресурсні, кадрові, територіальні, ринкові та ін. Дані загрози створюються певним локальним зовнішнім середовищем функціонування підприємства – місцевістю, у якій розташовані основні виробничі потужності, основним регіоном здійснення діяльності чи місцезнаходження підприємства і можуть продукуватися як власне природним середовищем (можливість зсувів ґрунту, повеней, землетрусів, обмеженість певного виду ресурсів та ін.), так і місцевою владою (певні обмеження діяльності, додаткове оподаткування), а також місцевим населенням (відношення до підприємства та його продукції) та місцевим ринком (наявність конкурентів, достатні кадрів відповідної спеціалізації та кваліфікації) та ін.

Внутрішні загрози економічній безпеці виникають на рівні власне підприємства і є достатньою мірою керованими. Тобто, рівнем впливу на економічну безпеку суб'єкта господарювання кожної з таких загроз можливо ефективно управляти за умови побудови відповідної системи забезпечення економічної безпеки. Внутрішні загрози економічній безпеці також поділяються за рівнями. Так, на макрорівні виникають ті загрози, які здійснюють негативний вплив на господарську діяльність підприємства в цілому. До таких загроз можуть відноситися кадрові, фінансові, ресурсні, технічні (технологічні), інвестиційні, управлінські та ін.

На мезорівні можуть виникати загрози економічній безпеці підприємства в окремих сферах діяльності, в окремих напрямках – маркетинговому, фінансовому, юридичному та ін., на окремих ринках. До внутрішніх загроз даного рівня відносяться також і всі загрози, пов'язані з продукцією, яка виготовляється підприємством.

До внутрішніх загроз економічній безпеці мікрорівня відносяться ті, які виникають на рівні окремих виробничих ділянок, цехів, відділів. Такими загрозами також є кадрова, фінансова, технічна, управлінська та ін.

Висновки з проведеного дослідження. Економічна безпека кожного суб'єкта господарювання підлягає впливу цілого ряду загроз, а, отже, побудова системи забезпечення економічної безпеки на підприємстві має здійснюватися таким чином, щоб враховувати можливість виявлення існуючих та потенційних загроз економічній безпеці підприємства на всіх рівнях для попередження їх негативного впливу, його мінімізації або усунення.

Список використаної літератури

1. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств: монографія / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузьменко. – К.: Видавництво Європейського університету, 2005. – 170 с.
2. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2001. – 309 с.
3. Основи економічної безпеки / О. М. Бондарук, В.Є. Духов, К.Я. Петрова, І.М. Червяков. – Харків: Вид-во нац. Ун-ту внутр. Справ, 2003. – 236 с.
4. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность): Учебно-практическое пособие / Под ред. Е. А. Олейникова. – М.: ЗАО Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. – 278 с.

Стаття надійшла до редакції 7.11.2014.

V. S. Syrota

FEATURES OF DEFINITIONS AND INTERPRETATION LEVELS OF THREATS TO ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE

Defines the essence of the concepts of "economic security" and "threats." The necessity of a systematic approach to detect and prevent threats of economic security. In article is provided a classification of threats of economic security through the levels and scope of occurrence. In article was noted that only a few threats are those that are able to have a strong influence to the economic activities of an enterprise, and therefore of particular importance in the process of economic security of enterprise become the allocation of major threats for the normal functioning in order to develop effective mechanisms for they prevent, minimize, or even eliminate the impact. Were considered and studied domestic and foreign scholars who rose the problems related to economic security of enterprise are raised by a number of both domestic and foreign scholars. In particular, the study of threats to economic security are jobs of A.V. Arefieva, T.B. Kuz'menko, M.M. Ermoshenko, A.M. Bondaruk, V.E. Dukhov, K.Y. Petrov, I.M. Chervyakova E.A. Oleinikova and others devoted. At the same time, the dynamism of the modern business environment requires new approaches to address the questions that were outlined. In the article was founded that at the present system of threats to economic security of enterprise performed their separation both to the area of origin, and level. In particular, both internal and external threats to the economic security of the entity is proposed to subdivide into three levels: the macro level, meso and micro level. Was developed the scheme of threats impacts, and divided them into three main sub-levels: markro-level, meso-level and micro-level.

Key words: *economic security, the level of threats, internal threats, external threats, management.*